

PROLETARAC

Entered second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 587 So. Centre Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se"

Stev. (No.) 54.

Chicago, Ill., 22. septembra (September), 1908.

Leto (Vol.) III

Unijski delavci in naša stran-ka. Milijon glasov!

Letošnja volilna agitacija za predsedniške volitve bo začrtala novo dobo v zgodovini strokovno organiziranega ameriškega delavstva. Unijski delavec vstaja. Unijski delavec je prišel do pametnega zaključka, da s politično tlako starih, korumpiranih strankam, napre sam sebe med samomorilce. Zato, ki jim je dobil od "prijeteljke roke" vladajočih strank, da tem strankam ne zaupa več; in prav ima.

Bili so časi, ko so organizirani delavci sledili svojim delavskim "bosom", svojim delavskim "voditeljem", kateri so na "whole-sale" prodali delavske glasove eni ali drugi korumpirani politični stranki, ktera je že več plačala. Desetletja so glasovali delavci na komando svojih "voditeljev" za "prosperito" in "dobre čase", o katerih so imeli mešetarji kapitalističnih strank polna usta.

Toda letos je drugače. Letos ne bodo unijski delavci v tolikem številu drli za svojimi komandanti v tabor kapitalističnih strank. Gompersova mešetarska politika in njegovo barantanje z delavskimi glasovi, ktere je najprvo ponudil na prodaj republikancem in kasneje demokratom, je že zadela na trdo skalo razredno zavednega organiziranega delavstva.

Unija izdelovalcev smodk v Chicago, ktera spada k American Federation of Labor, ktere predseduje mešetar Gompers, je zdajnjemu, ki zdaj berači pri vseh krajevnih organizacijah za prispevke v demokratični volilni sklad, odgovorila sledeče:

Chicago, Aug. 21., 1908.
Samuel Gompers, predsednik A. F. of L., Washington, D. C.

Dragi gospod in brat: — Vaše pisme z dne 7. avg. smo prejeli in meni je naročeno odgovoriti vam sledeče:

Naša unija je sklenila, da ne da niti centa v namen, ktere ga Vi priporočate; pač pa bo prispevala, kar največ bo mogla, v volilni sklad socialistične stranke in bo svetovala svojim članom, glasovati za socialistične kandidate.

Edina pot za vse unijske delavce v Zedinjenih državah, ako hočejo nagraditi svoje prijatelje in kaznovati svoje sovraže, je ta, da glasujejo za socialistični ticket od vrha do tal.

V socialistični družbi ne bo in-junctionov, skabov, ne revnih vdov s petorico otrok, da bi se previljavale s pranjem umazanega perila umazanih aristokratov za 75 centov na dan.

August Geissler, fin. taj.
Evo! tako odgovarjajo zavedni delavci svojim mešetarskim "voditeljem". Enak odgovor v obliki resolucije je poslala pretečeni teden Gompersu tudi unija mašinistov št. 449 v New Yorku. In podobno "lemono" je dobil Gompers tudi od mnogih drugih organizacij. Zaslužene bree!

Gompers in sokramarji z delavskimi glasovi morajo torej, dasi beradi, spoznati, da mamljiv plakat republikanske in demokratične "prosperite" ne spravi več slepa delavca na "engle". Ali naj unijski delavec, ktere ga je re-

publikanska kriza vrgla iz dela in pahnila v budo in preteči pogin, še vedno veruje v "dobre čase" pod republikansko vlado? Ali naj unijski delavec, kateri je v štrajku za večji košček kruha okusil bičih krogle republikanskih ali demokratičnih oblasti, še vedno veruje v "prijateljstvo" republikanskih in demokratičnih tiranov? Ali naj unijski delavec, ki je glasoval že leta in leta napram lažnjivim obljubam za vedno isto izkoriščanje po kapitalistih, še vedno glasuje za izkoriščanje samega sebe? Norec bi bil, če bi to storil.

Unijski delavci bodo torej letos glasovali za svoje tovariše, urijske može, kateri zastopajo program socialistične stranke. Glasovali bodo za Debsa, ki je po poklicu kurjač, in za Hanforda, ki je tiskar. Delavci za delavca!

Debs in Hanford morata letos dobiti najmanj milijon glasov!

In kaj bo pomenilo milijon socialističnih glasov?

Milijon socialističnih glasov bo velikanski alarm, ki bo odmeval po celem svetu.

Milijon socialističnih glasov bo vsadilo strah v srce vsakega tirana in plutokrata v Ameriki.

Milijon socialističnih glasov bo povzročilo ropot starih suhih kosti v Washingtonu, da bodo ropotale, kakor že niso od izvolitve Lincoln.

Milijon socialističnih glasov bo zmajalo tla v kongresu in državnih postavodajah, da bodo prišle z reševanjem "zaostalih" delavskih vprašanj v opravičenem strahu, da temu milijonu boja sledila dva milijona pri bodočih volitvah.

Milijon socialističnih glasov bo oplašilo kapitaliste, da bodo lepše postopati s štrajkujočimi delci.

Milijon socialističnih glasov bo zdramilo nezavedne delavce širom vseh dežel; zanimati se bodo pričeli za socializem, prišli na pot pravega prepričanja in stopali vrsto za vrsto v mogočno armado socialistično organiziranega mednarodnega proletarijata.

Delavci na dan! Ne skebajte na volilni dan! Ne mečite svojih glasov proč! Glasujte za svoje tovariše, unijske delavce! Glasujte vsi za Debsa in Hanforda!

"Prosperita! Prosperita!" — kličejo Taftovci. A hudo mušne prosperite, ki se je lansko jesen kar po francosko poslovila "od Amerike, le ni! Ali ni to hudo?"

Kako smešni so plačani agentje republikanskih kandidatov! Črni-jo svoje brate demokrate s tem, da jim očitajo gospodarsko krizo l. 1893. Pri tem pa ti, pomilovanja vredni slepci, pozabljajo, da živijo sredi velike republikanske krize!

V mestu Petralia-Sottana v Italiji so zaštrajkali — popje. Sprli so se nekaj zaradi businessa z "višjim pastirjem" dotične fare in šli na štrajk. Več dni že ni bilo porok, ne krstov niti maše se ne čitajo. Tak štrajk je tudi dober! Da bi se le enkrat razvil v generalni štrajk!

"Prosperiteta" na Angleškem: V Londonu je neka bolnišnica objavila inserat, v katerem je iskala vratarja s plačo \$4.50 in hrano

na teden. Takoj drugi dan je navalilo v dotično bolnišnico 3000: tri tisoč brezposelnih delavcev, ki so prosili za dotično mesto s \$4.50 plače na teden....

W. H. Singer, kralj železa v Pittsburgu, Pa., je obhajal zadnje dni zlato poroko. Pri tej priliki je podaril svojim štirim otrokom \$16,000,000. Ko so sinovi in hčere posedli okrog mize h kosilu, našel je vsak pod krožnikom očetov dar — ček za 4 milijone dolarjev. Tisoče ameriških delavcev, njih žena in otrok, pa ni imelo kaj djati v usta tisti dan....

Mr. Taft se poda 8. oktobra s posebnim vlakom na agitacijsko potovanje po Zapadu, ki bo trajalo 10 dni. Dvestoinpetdesetfutni kandidat za "dobre čase" bo govoril samo v večjih mestih, kjer je naravno več "boljih" ljudi in veliko šampanca! V manjših mestih ne bo govoril, kajti za ljudi "nižje vrste" kot so delavci in farfarji, se to ne izplača; za te ima on svoje agente, ki mu že garantirajo za glasove... Taftovemu posebnemu vlaknu bi se lepo podalo ime: "Injunction Special."

Vrli "Appeal to Reason" je v svoji zadnji številki z dne 19. sept. zopet posvetil celo prvo stran Taftovi zvezi s papežem in s farškimi kohortami na Filipinih. Tam se čitajo stari, — in to so goli fakti, ki se opirajo na kongresni zapisnik in zaprisežene svedočbe — ki morajo vsakemu, količkaj mislečemu človeku razburkatikri. Topot obdelava "Appeal to Reason" nezasišano tiranstvo, nedosežno korupeijo in gabno nemoralno katoliških duhovnikov na Filipinih. Nikjer se ni še tako lepo zrealila prava stran posvečenih žandarjev kapitalizma, kot ravno v teh odkritjih. "Appeal to Reason" ima danes 350,848 naročnikov a čita ga pa najmanj milijon ljudi. To pomeni, da okrite lopovščine katoliških duhovnov na Filipinih ne bodo še kar tako mimo brez upliva na širšo maso.

Potrudili se bomo, da prične "Proletarac" v kratkem prinašati polarn prevod onega članka v "Appealu" a za danes toplo priporočamo vsem, angleščine večšim sodrugom, da se naroče na "Appeal to Reason", ki je nedvomno najboljši razširjen socialistični tednik na svetu. Stane 50c na leto. Naslov: Appeal to Reason, Girard, Kans.

Kapitalistična trobila — a la "Glas Naroda" — ktera delajo mastno plačano reklamo za "In-junction Bill" Tafta, pišejo, da se "imamo delavci zahvaliti republikanski stranki, za dobre plače (!)" For Christ's sake! — kje pa imamo delavci dobre plače??? Ali je \$1.50—\$2.00 za 10—12 urno delo v deželi, ki producira 15 milijonov dolarjev bogastva na leto, dobra plača? In dalje: ali naj bodo hvaležni republikanski stranki tudi oni delavci, katerim so kapitalisti pod sedanjo republikansko vlado in v času letošnje republikanske krize znižali plače in omejili delavhi čas na par dni v tednu? In slednjič: ali naj bodo hvaležni republikanski stranki tudi oni delavci, kateri so letos ob času republikanske krize že me-

sece in mesece brez dela in v nepopisni bedi? Ali naj za te "dobrote", ktere so doživeli delavci pod republikansko vlado, pojejo hvale republikanski stranki in gredo v boj za največjega preganjalec delavcev — Injunction Bill Tafta?! — O, priznamo, da so tudi **dobre plače!** Toda teh plač nima-jo delavci, pač pa pridaniči, delaniči dobičkoloveci in drugi izkoriščevalci, — ne vstevši velikih kapitalistov —, kateri živijo na račun delavstva, in kateri plonkajo gloriozno žalostne vrste korumpiranim politikarjem starih strank. Edino ti-le so dolžni hvale, toda ne svojim političnim mešetarjem, tem-več nevednosti delavskega ljudstva, ktere ga se lahko vlečejo za nos!

Delavstvo je podobno slepemu Samsonu, kateri je obračal težki mlinski kamen v šport Filistejcem.

Oglas: Išče se 10.000 dobrih lažnikov za republikansko časopisje. Dobre plače za dobre lažnike....

Kadar republikanci prodajejo ljudstvo, tedaj zavijejo "blago" v ameriško zvezdno zastavo, in razglasijo, da zastava se ne sme kritizirati.

Dokler si zdrav in močan, si še nekako "delaš življenje"; ko si pa bolan in star, tedaj te pa pošljejo v hišo za uboge ali pa v — pekalo.... Taka je kapitalistična civilizacija!

Železniški kralj Harriman je rekel te dni, da njemu je vseeno naj bo izvoljen Taft ali Bryan. Harriman ima prav. On dobro ve, naj bo izvoljen Peter ali Pavel samo da zastopa interes kapitalizma — in njegov profit je rešen.

Zvezine oblasti so vtaknile v zapor v New Yorku na poziv (pomislite!) ruske vlade ruskega revolucionarja Jan Janova Poure-na, kteremu se je posrečilo ulti ruskim rabljem. Ruski konzul v New Yorku zahteva, da se Pouden deportira nazaj v Rusijo. Bo li naša vlada v "free contry" kaj takega storila?

Ameriški popje tudi silijo v politiko. V državi, ki je ločena od cerkve, hujskajo svoje ovčice proti raznim kandidatom. Ne moremo se čuditi: duhovniki, pa najsibodo ktere koli vere, so žandari kapitalizma in kramarji z neumnostjo. In kaj je bolj dobrodošlega kapitalistu, kakor nevedna masa, ktero pripravljajo duhovniki.

Našli so se! Kje? Pri bojnem rogu za Tafta! Kdo? Najhujša sovražnika: Zotti in Sakser. Zotti in Sakser lepo skupaj marčata v boj za očeta in-junctionov. Kako se pa vendar Mr. Sakser počuti v stranki, kateri dela veliko čast! — tudi propadli bankar, kateri je fotografiran za galerijo tatov, goljufov, roparjev in morilcev!!!

Dolžnost vsakega socialista je, podpirati svoje časopisje. Agitirajte za "Proletarca". Pridobite mu nove naročnike.

Njih zasluge za delavstvo.

Demokrat.

1. Mr. Bryan, ko je bil nominiran, se je dal vpisati v tipografično unijo, toda njegov list "The Commoner" še zdaj nima unijske znamke (Union label).

2. Odkar je Bryan nominiran kandidatom demokratične stranke, skušajo oblastnik v demokratični državi Alabama uničiti ondotno rudarsko unijo in napadajo z orožjem organizirane rudarje.

3. L. 1893 je rekel Bryan, tačasni kongresman, da so delavci "kopa javnih beračev".

Republikanec.

1. Mr. Taft je oče in-junctionov zoper delavske unije.

2. Ko je se nedavno Taft s svojo partijo vozil na parniku "Roosevelt" po velikih jezerih v interesu svoje kandidature, pozabil je popolnoma, da je novopečeni član Shovelers unije, da je unijec. Parnik "Roosevelt" je namreč skabski parnik, na njem so vslužbeni unijski delavci in Taft, član unije, se je vozil s tem parnikom.

Tako spoštuje Taft "svojo" unijo, in tako rešpektira organizirano delavstvo.

Socialist.

1. Eugene V. Debs je delal dolgo vrsto let kot unijski kurjač lokomotiv in še danes je zvest član svoje unije, unije kurjačev. Organiziral je American Railway Union in vodil je znani Pullmanov štrajk, v katerem je občutil vse "dobrote prijatelja delavcev" Mr. Tafta in po zaslugah njegovih in-junctionov je moral Debs za pravice unijskih delavcev iti tudi v zapor.

2. Hanford je tiskar in že dolgo let zvest član svoje unije.

3. Vslužbeno moštvo na "Red Special" vlaknu je popolnoma unijsko.

4. Iz socialistične platforme za l. 1908:

"Socialistična stranka, zbrana na narodni konvenciji, izjavlja, da je stranka delavcev in da apelira na pomoč vseh delavcev v Zdr. drž. in na vse državljane, ki simpatizirajo z velikim in pravičnim delavskim vprašanjem."

"Red Special" triumfira vedno bolj in bolj. Kolikor se da že zdaj trditi, socialistična stranka na Zapadu načeljuje v svojih uspehih volilne agitacije vsem ostalim strankam. Predzadnji ponedeljek je dospel "posebni rdeči" vlak z Debsom v državo Oregon. V Ashlandu se je vdeležilo shoda 4000 oseb, v Medfordu 3000 in v Portlandu 10.000 oseb. V Everettu, Wash., je poslušalo Debsa na tisoče oseb do dveh popolnoči. V Spokane, Wash., se je vdeležilo shoda 4000 oseb. Naprej!

Sodrugom, kateri so večji angleščine v čitivu, priporočamo knjižici: "Socialist Campaign Book", cena 25c, in: "What help can any workingman expect from Taft or Bryan", cena 10c. Obe knjižici sta jako pripravni za socialistično volilno agitacijo. Pišite na: National Headquarters of Socialist Party, 180 Washington st., Chicago, Ill.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lasnik in izdajatelj:

Jugoslovenska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko \$1.50 za celo leto, 75c za pol leta. Za Evropo \$2 za celo leto, \$1 za pol leta.

Oglašaj po dogovoru. Pri spremembi bivaliča je poleg novega naznaniti tudi STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by

South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

JOHN GRILEC, President; JOHN PETRIČ, Secretary; ANTON PREŠERN, Treasurer.

SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada, \$1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries \$2 a year, \$1 for half year.

ADVERTISING RATES ON AGREEMENT.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

587 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

WAHRMUNDOV GOVOR.

Preobuje Ivan Kaker.

(Nadaljevanje.)

Ali ti voditelji niso vsak dan in vsako uro pripravljene, da zadajo smrti sunek v srce moderni pravni državi Avstriji?

In kadar se nekega dne za to dejanje dovolj močni začutijo? — Danes imamo še svobodomiselno ustavo, ali jo bomo tudi jutri še imeli? —

In kaj bo za Avstrijo neizogibna posledica njenega padea? — So revolucije naprej in nazaj. Oboje so nevarni državi. Absolutno smrtonosni učinek pa imajo za njo zadnje.

To se mi v resnici zdé uprašanja, ki stojijo za Avstrijo v ozadju "slučaja Wahrmund" ali sploh enakih slučajev. In zato bi za nekatere zastopnike svobodomiselnega stremjenja morda vendar bilo dobro, da bi svojega postopanja ne uredili tako, da mora napravljati za zunaj utis, kakor da se tukaj nekaterim trenutnim ozirno na ljubo omalovazuje stvar svobode.

No, pa mene vse to seveda ne more omajati v mojem prepričanju. In jaz ponavljam, da je meni v moji brošuri šlo v prvi vrsti samo za to, da označim in opišem večkrat omenjeno ultramontanško gibanje.

Storil sem to mirno in stvarno, izognivši se vsakemu političnemu momentu; tega ne more nikdo zanikati. Toda pri obsegu gradiva, ki svoje moralo stlačiti pregledno v okviru enega samega predavanja, se seveda nisem mogel spričati v podrobnosti. Tudi to sem v uvodu svoje knjige omenil izrečno.

Šlo se je za to, da črtam le nekako sliko; in to se more zgoditi le v markantnih, ostrih potezah. Obleščavanje ni moja stvar. Tako kakor sem po svojih nepotriganih studijah spoznal original z vsem njegovimi življenjskimi pojavi, tako kakor ga vidim že več let stati pred seboj živega in v neposredni bližini v luči svobode, tako sem ga tudi fotografiral.

Komur ta fotografija ni všeč, naj jo pa popravi; naj pokaže, katera napake slika ima; naj postavi na mesto nepopolne slike popolnejšo. To je edini dopustni in edini uspešni način postopanja proti moji knjizici, na kar pa — mimogredé omenjeno — čakam do te ure zama.

Nagnati v boj proti knjizici državni pravdnistvo, je skozinskož nečasten način bojevanja. In tudi —

*) Napredne revolucije v smislu razvoja gotovo ne ljudstvu! — Opomba prelagatelja.

ne napravi na izobražene ljudi ne le nikakega utisa, temveč po največkrat izvira iz tega celo naravnost nasprotje od tega, kar se je pričakovalo. Moje knjizice se je od takrat, odkar je bila konfiscirana, razprodala ogromno število. In moj založnik, ki ima humor in veliko smisla, mi ravnokar sporoča, da bo v kratkem mogel izdati 25. tisoč kot jubilejno izdajo, in da jo bo kot jubilejno izdajo posvetil gospodu državnemu pravdniku!

Kakor vidite, brijejo iz naših razmer v inozemstvu le norce. To je ves uspeh konfiskacije! V inozemstvu namreč z zanimanjem čitajo znanstvene in poljudno znanstvene razprave.*)

Če torej državni pravdnik iz katere knjige razvidi, da v njej ni ničesar drugega nego to, kar že davno vsebujejo druge knjige in časopisi, ki niso bili konfiscirani; potem bi tudi dotične nove knjige ne smel konfiscirati, — tudi potem ne, ako bi to zahteval kak škof ali pa celo papežev nuncij!

V svoji brošurici sem odkrito in pošteno izjavil, da ne nudijo moja izvajanja na nobeno stran nič novega, in da se je o tem, kar sem povedal jaz, gotovo že stokrat razpravljalo in to veliko bolj obširno in temeljito. Zdi se, da je gospod državni pravdnik to popolnoma prezrl.

Nadalje sem na dveh mestih, četudi sem imel za to najlepšo priliko, namenoma opustil vsako kritiko, da bi ne žalil morda verskih čutil. Eno teh mest se nahaja na str. 13, kjer je citirano pastirsko pismo solnograškega nadškofa*); drugo mesto se nahaja na 18. strani, kjer je govor o zakramentih. Vem prav dobro, da kritike cerkvenega nauka o spreminjevanju, kakor tudi onega o zakramentih, tudi v najmilejši obliki verni katoliki ne čujejo radi, vsled česar sem se tega prostovoljno vzdržal.

Iz ravno tega razloga sem nadalje tudi na strani 16, cerkveni nauk o učlovečenju rešenika le na kratko omenil, z besedami, da je ta stvar itak zadostno znana. Vse to je gospod državni pravdnik tudi prezrl.

S tem je dokazano, da svojemu notranemu znanstvenemu prepričanju nikakor nisem pustil brezpošne govorne prostosti, marveč svoji kritiki povsod tam stavlil meje, kjer je bilo kolikaj povoda za domnevanje, da bi se žalila verska čutila.

Toda se več. Prizadeval sem si kar možno nadležje tudi tam, kjer sem navajal le sama dejstva ali pa svoje popolnoma nepristranske zahtevke; ki sami na sebi niso nikdar žaljivi, če se jih razno-triva enostransko, pa se utegnejo zleteti komu čudni, — povsod tam sem si prizadeval morebitne ostriosti omiliti, dvoumnosti odstraniti —

*) Po "zaslugi" merodajnih faktorov pa imajo avstrijski narodi bolj smisel za narodnostne prepore, procesije, uniforme, parade in druge tako brezpomembne stvari.

*) **OPOMBA.** To famozno pastirsko pismo govori, da je najzadnji kaplan, pa naj bo še tak lopov, več vreden kakor vsi svetniki, angeli ali mati božja; kajti le duhovnik ima pravico odpustiti grehe. Največji ničvednež v duhovski suknji stoji torej nekako na tisti stopnji kakor Bog sam! Da, v gotovih ozirih je še nad Bogom! Pri maši je Bog popolnoma v njegovi moči, tam spremeni duhovnik kruh in vino v pravega Boga, katerega on povzije. Take budalosti o imenitnosti in važnosti duhovskega stanu vtepa-ja škofje in duhovniki svojim vernikom v glavo. Ni čuda potem, da se priprosto ljudstvo boji bolj duhovnika nego Boga!

ter pisati mirno, stvarno in dostojno.

Pisatelju, ki tako piše, podtikati enostranost, sramotitev, sovražno nestrpnost ali celo niskotne tendence, more pač le tisti, ki pre-soja SAM enostransko in sovražno! Vsa vsebina moje brošurice v celoti kakor tudi moja današnja izvajanja o povodu in namenu tega spisa izpričuje jasno, da se mi ni šlo za sramotenje in poniževanje.

Kar pa zadeva posamezna, po državnem pravdniku specijelno inkriminirana mesta, pa so bila dotična izvajanja mojega častitega zastopnika tako temeljita in obsežna, da mi je tudi z mojega stališča le nekaj malega dodati. Pri tem bom torej takorekoč postopal le ilustrativno ter le to ali ono točko nekoliko osvetlil.

(Dalje prihodnjicé.)

"SVET SE VRTI".

Leta 1615 je 'sveti' oče v Rimu preklel Kopernikov sistem na sledeči način:

1. Trditev, da je solnce središče solnčnega sistema, je filozofično napačna, neumna in predvsem brezverska, kajti ta trditev odločno nasprotuje svetemu pismu.

2. Trditev, da zemlja ni središče vesoljstva in da ni stoječe telo, temveč da se vrti okrog solnca, je tudi neumna, filozofično napačna in brezverska, vsled tega boji vsaka taka trditev od boga prekleta in preklet vsak, ki v tako trditev vjame."

Leta 1633 je katoliška cerkev prisilila slovečega zvezdoslovec Galilea, kateri je učil Kopernikov sistem, da mora ali preklicati nauk o solnčnem sistemu, ali bo pa živ gorel na grmadi. Galileo, takrat 70letni starček, je res rajc preklical svoj resnični nauk, kakor pa da bi se pustil mučiti od morilne inkvizicije. Toda na koncu preklicia izustil je Galileo pomenljive besede: "Vrti se pa le!"

Danes ve to že vsak otrok v 3. razredu ljudske šole, kar so preklinjali neumni in tiranski papeži v srednjem veku, namreč da se vrti zemlja okrog solnca. In ista katoliška cerkev, ista nezmojljiva sveta cerkev, ki je v srednjem veku preklinjala Kopernikov nauk in grozila razširjevalcem tega nauka s smrtjo, — se danes ponša, da sta bila katoličana, ki sta prva odkrila ta temeljni naravni zakon. Taki so "nezmojljivi" v rimskih talarjih!

In kakor je nekdanj katoliška cerkev preklinjala ta naravoslavni nauk, tako preklinja danes nauki socializma, nauki o industri-elnosti in ekonomski svobodi. Toda mi pravimo z Galilejem: "Svet se pa le vrti." Vrti se neprestano in človeška družba tudi ni čist kristal, da bi ne spremenila svoje oblike, sistema, v novo življenje, ktero bo pa pomenilo smrt tudi cerkveni mori, ki danes tlačí človeštvo.

POZOR SODRUGI!

Hrvatski Radnički Pjevački Zbor "Svoboda" in tamburaško društvo "Sloga" priredita v soboto 10. oktobra svojo prvo

VELIKO NARODNO ZABAVO s koncertem, plesom in dramatično predstavo

v veliki dvorani **Fr. Mladiča vogel So. Centre ave. in 18. ulica.**

Pričetek ob 8. uri zvečer.

Vstopnice v predporaji 15c; pri vohodu 25c. Dame v spremstvu moških ne plačajo vstopnine. Tike v predporaji dobite pri Fr. Mladiču.

Na ti veselici se bo predstavljala krasna igra "Kčerke rada" iz delavskega življenja. Za ugodno zabavo in postrežbo skrbel bo **veselični odbor.**

Na dirkališču za življenje.

Pri dirkah navadno dajejo slabjšim dirjalcem pomožna sredstva, z namenom, da se skuša z močnejšimi dirjalci. Pri vsakdanjih dirkah za naše življenje se nihče ne zmeni za taka sredstva. Močnejši odrine v stran slabejšega in nemoteno dirja naprej. Ali ni dolžnost tistih, ki nimajo do bolj moči, da si jo priborijo? Apetit je pri človeku podlaga moči. Ne pustite, da vam peša apetit, temveč uživajte takoj Trinerjevo zdravilno grenko vino. To zdravilo uredi prebavljanje in vrne apetit in moč. Pomaga za vse želodčne bolezni, nervoznost in oslabelost. Rabite ga takoj, kadar se ne počutite dobro. Vlekarnah. Jos. Triner, 616—622 So. Ashland ave. Chicago, Ill.

Listu v podporo.

Jos. Dernač in Mihael Jane, Neff, O., \$2.00.

Slovenecem v pogled.

Cenjeni zdravnik Collins, N. Y. Medical Instituta: Vaša poslana zdravila sem porabil ter se počutim polnoma zdrav tako, kakor sem bil pred boleznijo, a molčal sem toliko časa, da sem se prepričal, da sem do kraja ozdravljen, ker se mi bolezen ni več povrnila. Iskreno se Vam toraj zahvaljam za vse, kar ste mi storili ter Vam ostajam vedno iskreni prijatelj.

A. Augustin, Box 93 Crested Butte, Col.

SODRUGI!

Vi potrebujete "Proletarca". "Proletarec" potrebuje vas! Agitirajte!!!

Slovenecem in Hrvatom!

naznanjamo, da izdelujemo raznovrstne

obleke, po najnovejšem kroju. Unijsko delo; trpežno in lično. V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, k sp. daji v delokrog oprave — oblek. Pridite in oglejte si našo izložbo. Z vsem spoštovanjem

GOSTILNA, dobro in vedno preskrbljena z najboljšimi pijačami, unij-skimi smodkami in prostim prigrizkom.

Dvorane, za društvenene seje, svatbe, zabavne večere, veselice itd.

Potujoči rojaki vedno dobro došli.

Priporočam se vsem v mnogobrojen obisk

Frank Mladič

587 SO. CENTRE AVE., CHICAGO, ILL.

Spomin na ženitvanjski dan.

Sezona ženinov in nevest prihaja. Če se ženite, je važno za vas, da si omislite dobro sliko kot spomin na vaš ženitvanjski dan. Dobro sliko, da boljše ne morete dobiti, vam izdela

izkušen fotograf,

391-393 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO.

Ima večletno skušnjo in izdeluje najfinejše fotografije po zmerah cenah.

TELEFON CANAL 287.

USTANOVLJENO 1883.

Vestnik Edini slovenski ilustrirani list v Ameriki. Izhaja dvakrat na mesec na 16 straneh. Cena mu je samo \$1.00 na leto, 50c na pol in 25c na četrt leta. — Naslov: "Vestnik", 9 Albany St., New York, N. Y.

Joseph Kratky, 575 W. 17th St., Chicago, Ill. Izdelovalec najfinejših cigar vsake vrste. Na debelo in drobno.

Strahovi.

vsem rodoljubnim Sloven-
cem.
vsem dobrim katoličanom.
(Ponatis iz R. P.)
KEDAJ JE BILO TAKO!
Dalje.

dobro! Da se po svetu
med in mleko, priznamo.
vsi želimo zboljšanja, ne
Saj se pehamo takorekoč
do smrti za košček kru-
ga imamo, bi si ga radi za-
h. Potem bi ga radi pri-
leni, otrokom. Če je že
bi hiši, bi človek rad imel
drugega, nekoliko ugodno-
nosti, zabave. Za samo
dar ne moremo živeti;
prav res ni življenje, dela-
meri kakor konj, ponoči pa
se more drugi dan zopet
Človek živi pravzaprav šele
arab, ko je sam svoj go-
in teh je res malo . . . .

Zakaj, prijatelj, se torej
socializmom?
ne — praviš! "Nekoliko
socialisti — dandanes."
ega nikar ne reči socialne-
okratu. Nasmejaj se ti bo
da te bo nazadnje res še
ampak — že vem, kaj misliš
Če govore socialisti
nasploh o zboljšanju, jim
paj; fež drn in trn pa ne
na njimi. Kajti tista preku-
sta revolucija — to je vse
grozno!

ti pa le zato strašno, ker
ni jasno premišleval teh
ker sploh ne veš, kaj na
prav hočejo socialisti. O
rejo smo se že nekoliko po-
treba je le še to povedati:
ni zapisano, da mora vsaka
biti krvava. Ti slišiš be-
pa te obhaja kurja polt. V
le vidiš divje tolpe, žganja
in masševanja razgrete,
naje 7 ljudsko krvjo,
po mestu, žgoče in pobi-
napajoče in podirajoče, zi-
barikade. Fantazija ti sli-
vave glave na visokih dro-
razzdane babnice, razliva-
strelaj in vihteče baklje. In
že kličeš policijo in vo-
na pomoč, pa če misliš še
da dalje, ti stoji pre očmi že
prava slika divjega boja, od
ga imaš končno škodo na
način. Križ je, da poznaš od
reje samo zunanjo, od nje-
vražnikov neštokrat po-
sliko, na njene boe — a ne
—, ne misliš pa na revo-
samo. Na družabno izpre-
Glavna, odločujoča revo-
se ni izvršila; ampak v
losti je bilo že mnogo revo-
ki niso bile krvave. Morda
ni kaj o njih, ampak mislil
nikoli, da so bile revolucije.
se ti ne zdi, da je bilo krš-
samoposebi velikanska re-
Kaj pa odkritja Ameri-
je izpremenilo življenje v
lelih sveta. Tudi iznajdba
ale in njena poraba je bila
reja; učinila je mnogo, pri-
in če hočeš sam nekoliko
ni treba, da se razklada to.
nazaj! Ogenj, ko se ga je
nančil delati, je povzročil
sko revolucijo, katere le ne
do volj. Vse življenje člo-
njegove družbe se je iz-
silo, ko je postala iskra nje-
st. Le poskusi pomisliti,
bi bilo dandanes, če človeš-
bi imelo ognja!

govore socialisti o revo-
se mislijo na ogenj in
za moritev in klanje, am-
isto izpremenbo, ki nastaj-
gine sedanji družabni red.
ni pravi, da za to gotovo ne
nih hudih boev. Gospodar-
politični boji so neizogibni;
socialni red bo njih posledici.

ea. Gotovo je pa to, da krvavi boji
ne bodo nujno potrebni. Če bi ime-
li sedanji mogotci dovolj razuma,
jih res ne bi bilo treba. Če pa bo-
tudi kaj takih bojev, jih bodo za-
krivili mogotci, ne pa socialisti, ki
bi jim bilo najljubše, če bi se pre-
obrat izvršil povsem mirno; še
mirno, še brez pretepa in krega-
nja.

Toda za način boja ne gre. Ta
ni kar v rokah socialistov. Kakor
bo, bo. Gre pa za cilj, ki ga hoče
doseči socializem.

V svojih programih pravi so-
cialna demokracija, da hoče pri-
boriti delavnemu ljudstvu poli-
tično moč in sicer v ta namen, da
si osvoji delavna sredstva.

Kakor se zdi filistejcem grozna
revolucija, tako se ji zdi smešen ta
cilj. Enkrat pravijo, da je to sploh
nemogoče, drugič pa, da se mora
za tem skrivati vendar še kaj dru-
žega, česar pa noče povedati.

No, ta cilj ni prav nič smešen,
kajti delavna sredstva so najmoč-
nejši faktor družabnega reda. Od
delavnih sredstev je odvisno delo,
od tega užitek. Posest delavnih
sredstev pa odločuje, kdo sme de-
lati, kolika mora, odnosno sme
kdo delati in kaj sme ali more
uživati delavsko ljudstvo.

Videli smo, da sedanja posest ni
od večnosti, pa tudi ne za večnost.
Kapitalistična industrija se je po-
rodila, koji tehnika dala instru-
mente in se je potem razvila. Ž njo
se je razvil sedanji kapitalistični
razred. V srednji in stari vek se
ne more obrniti razvoj, torej mora
iti naprej. Kaj pa naj družega
pride na mesto kapitalistične last-
nine, kakor skupna lastnina?

K temu cilju peha dvojna sila.
Prva je zavedna volja delavskega
ljudstva. Misleči proletarijat vé, da
je suženj, ker lastnik delavnega
sredstva lahko z njim razpolaga,
kakor hoče. Ker ni misliti na to,
da bi vsak posamezni delavec ubil
vse stroje, tovarne itd., ki so po-
trebne za njegovo delo, si ne more
misliti druge rešitve, kakor te, da
preidejo delavna sredstva skupno
v roke vseh, ki jih rabijo. Kolekti-
vistično lastnino kot cilj bi mu to-
rej moral diktirati že zdravi raz-
zum četudi ne bi bilo prav nobene
druge sile, kakor njegova volja in
moč. Druga sila je pa v prirodnih
zakonih, ki se javljajo v splošnem
gospodarstvu tako, kakor v giba-
nju zvezd ali v rasti rastlin.
(Dalje prih.)

Manifestacija slovanskih socia-
listov v Chicagu, ktero so vodili
češki socialisti 13. t. m., je impo-
zantno izpadla. Parade se je vde-
ležilo okrog 4000 sodrugov, moš-
kih, žensk in otrok. Prisostovale
so tri godbe in v vrstah so vihrali
štiri rdeči praporji. Z drugimi
razrednozavednimi slovanskimi
brati so korakali tudi Slovenci od
Jugoslovanskega soc. kluba št. 1
in Hrvatje od Radniškega politi-
nega in prosvjetnega saveza.
Pilsen park, kamor je zavila para-
da in kjer se je vršila manifesta-
cija, je bil natlačen ljudstva, ki
je poslušalo naše govornike.

POZOR! **POZOR!**
Chikaški Slovenci!

Chicago, središče ameriških Slo-
vencev, hropeni po napredku, po
probuji in prosveti. Vsled tega je
nastala živa potreba ustanovitve
izobraževalnega in zabavnega dru-
štva "Prosveta, ktera ima nalogo,
gojiti vzajemno petje, dramo, telo-
vadbo in čitalnico.
Da se odpomore prvim težko-
čam v nabavo potrebnih stvari, je
društvo sklenilo prirediti
veliko veselico
14 novembra t. l. ob 8 uri zve-
čer v veliki dvorani Fr. Mladiča
587 So. Centre Ave. Vsi chikaški

Slovenci in Slovenke, ki ljubijo
izobrazbo in zabavo, so najljud-
neje povabljeni na to veselico.
Prijatelji "Prosvete" in na-
predka na plan!
Natančnejši program pošnje.
ODBOR.

NAROČNIKOM.
Kadar se preselite, je potrebno,
da naznanite poleg novega naslova
tudi st ar naslov.

KUPUJTE PRI
Albert Lurie Co.,
567-69-71-73 Blue Island Ave.
CHICAGO, ILL.

Velika trgovina z me-
šananim blagom.
Zmerne cene vsak dan.

Valentin Potisek
GOSTILNICAR

1237-1st St., La Salle, Ill
Toči vse, gostilni podrejene pijače
inse priporoča rojakom za obilen obisk.
Postržba točna in solidna.

M. Lacković in Fr. Smetko
378 West 18th St., Chicago

MODERNO OPREMLJENA SLOVEN-
SKA TRGOVINA Z JESTVINAMI
(GROČERJA.)

Najboljši riž, kava, čaj, moka itd.,
sploh vsakovrstno domače in prekomor-
sko blago vedno sveže po najnižji ceni
na prodaj.

Na zahtevo razvažam blago tud na
dom, za kar nič ne računim.

Pozor Rojaki Slovenci!
Prezvel sem na novo opremljeno gos-
tilnico "TRIGLAV" od brata Mohorja.

Točim sveže pivo, domače vino in
druge raznovrstne pijače. Na razpo-
lago imam moderno kegljiče in potu-
jočim vedno pripravljeno prenočišče.
Postržba točna in solidna. Pri-
poročam se za obili obisk.

John Mladić,
617 So. Centre Av., Chicago, Ill.

Največa slavjanska tvrdka
bander, zastav društvenih
kap. prekoramnic, regalij
in drugih stvari za društva

✍️ Pišite v slovenskem
jeziku po moj 80 strani
velik cenik ktereга po-
šlem zastonj.

Hermankovi praški

so najboljše zdravilo za glavobol
in neuralgijo.
Ustavijo bolečine v 15 minutah.
Cena 25 centov.
J. C. HERMANEK, lekarnik,
585 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

Pozor Rojaki!

Gotovo pomoč v bolezni zadobite, ako se obrnete
na Dr. R. Mielke-ja, vrhovnega zdravnika naj-
starejšega in najzanesljivejšega zdravniškega
zavoda za Slovence v Ameriki:
THE COLLINS N. Y. MED. INSTITUTA

On ima nad 40 letno prakso v zdravljenju
vseh bolezni ter **EDINI ZAMORE JAMIČTI**
za popolno ozdravljenje vsake notranje ali zu-
nanje bolezni, pa naj bode ista akutna ali zas-
tarelata (kronična), kakor:

bolezni na pljučah, prsni, želodcu, črevah, jetrah,
bolezni mehuru, vse bolezni v trebušni votlini, — potem
v nosu, glavi in grlu, nervoznost, živčne bolezni, bolezni
srca, katar, prehlad, težko dihanje, bronhialni, prsni in pljučni
kašel, bljuvanje krvi, nepravilno prebavo, neuralgijo, reumatizem,
giht, trganje in bolečine po udih, zlato žilo, grižo, otekline,
vođenico, padavico ali božjast, nemočnost v spolnem občevanju,
polucijo, posledice onanije, šumenje v ošesih in tok iz ušes gluhost,
izpadanje las, mazulje, srbečino, lišaje, hraste in rane, vse bo-
lezni na notranjih ženskih ustrojih, glavobol, neredno mesečno
čiščenje, belitok, padanje maternice, neplodovitost i. t. d.

On edini na posebni moderni način hitro
in zanesljivo ozdravi jetiko in sifilis, kakor tudi
vsako tajno spolno bolezn moža in žene.

Zdravljenje spolnih bolezni ostane tajno. —

ZATORAJ ROJAKI! Ako ste bolni ali slabi
ter Vam je treba zdravniške pomoči, ne odlašajte z
zdravljenjem in ne obračajte se na zdravnike in zdrav-
niške zavode, katerih delovanja ne poznate, ker tako
brez koristi trošite težko prisluženi denar, temveč na-
tanko opišite Vašo bolezen v svojem materinem jeziku
in pri tem naznanite koliko časa traja, kako je nasto-
pila in vse podrobnosti ter pismo naslovite na spodaj
označeni naslov, potem smete mirne duše biti prepri-
čani v najkrajšem času popolnega ozdravljenja. —
Ako pa Vam bolezen ni znana, pišite po obširno knjigo
ZDRAVJE, katero dobite **ZASTONJ**, ako pismu pri-
ložite nekoliko poštnih znamk za poštnino.

Vsa pisma naslavljajte točno na sledeči naslov:

THE
COLLINS N. Y. MEDICAL INSTITUTE
140 WEST 34th ST., NEW YORK N. Y.

ZEMANOVO "GRENKO VINO",
je najboljše zdravilo svoje vrste, izvrstno sredstvo proti boleznim
želodeca, črev in ledvic, čisti kri in jetra. **NEPRESEGLJIV**
LEK ZA MALOKRVNE ŽENE IN DEVOJKE.
Izdelano iz najboljšega vina in zdravilnih zelišč.

ZEMANOVA "TATRA",
želodečni grenčec. Tatra je izdelana iz zdravilnih zelišč tatra-
skega gorovja, zdravi živčne slabosti, podpira lahko prebavo
želodčev in se je dobro obnesla proti bolestim revmatizma.
Dobiti v vseh slovanskih salunih kakor tudi pri izdelovalcu
teh najboljših zdravil.
Prodaja na debelo in drobno najboljša Californijska vina.

B. ZEMAN, 777 Alport Street,
Chicago, Ill.

Slovenci Pozor!

Ako potrebujete obleke, klobuke, srajce, krava-
te, ovratnike ali druge potrebne reči za moške -- za
delavnik i praznik, tedaj se oglasite pri meni, kjer
lahko govorite v svojem materinem jeziku.
Čistim tudi stare obleke in izdelujem nove po
najnovejši modi in nizki ceni.

JURAJ MAMEK 581 Center Avenue,
blizu 18. ul., Chicago

Prvi češki knjigar in zalagatelj.

Dne 22. marca je minulo sto let, kar je umrl Vaclav Matěj Kramerius, ki se po vsej pravici imenuje v češki književnosti Veleoslav XVIII. stoletja. Kramerius (Kramer) je preskrbel češkemu ljudstvu v najhujši reakcionarni dobi dobre češke knjige in izvrsten časnik; bil je prvi češki knjigar in zalagatelj. Porodil se je v Klatovih na Češkem leta 1759 in je umrl leta 1808 v Pragi. Izdajal je starejše češke spise, prevajal je nove, zlasti nemške takrat priljubljene viteške romane, ki so se razširili med najširšimi sloji češkega naroda, prodajal je češkim pisateljem knjige, ki so jih izdali na svoje stroške, ter je spretno urejeval list "C. kr. vlastenecké noviny", ki je bil po svoji raznovrstni, zabavni in poučni vsebini zelo priljubljen in je takrat popolnoma izpolnil svoje nalogo. Kramerjeva knjigarna, takozvana "Česká expedice", je bila središče celega sodobnega literarnega in rodoljubnega gibanja na Češkem.

NAŠI ZASTOPNIKI.

Sledeče sodruge zastopnike priporočamo delavcem, kateri so v njihovem obližju. Pooblašeni so pobirati naročnino in oglase za "Proletarca" ter prodajati delnice za Jugoslovansko delavsko tiskovno družbo:

- John Kravanja, Box 101, Glencoe, O.
- Valentin Potisek, 1231 Main St., La Salle, Ill.
- Štefan Zabric, Box 305 Conemaugh, Pa.
- John Bahčić, Box 33, Cumberland, Wyo.
- Joe Debevc, 4620 Humboldt St., Denver, Colo.
- Frank Hitti za državo Minnesota.
- Alojs Rudman, Aurora, Ill.
- Frank Celigaj, Glencoe, Wye.
- Joe Makauz, Roslyn, Wash.
- Ed. Hoffman, Murray, Utah.
- Valentin Stalick, L. Box 326, Rock Springs, Wyo.

MATH. VERTAČIĆ, Box 107, Rockland, Mich. za Rockland in okolico.

V Chicagu so pooblašeni pobirati naročnino naslednji sodruzi: Frank Lisjak, Frank Mladič, Frank Udovič, John Petrič in vsak drugi sodrug, ki ima pobotniško knjižnico.

Podpirajte socialistično časopisje! Naročajte, čitajte in širite "Proletarca"! Priporočajte hrvatskim delavcem "Radničko Stražo".

SVOJO FINO OPRAVLJENO unijsko BRIVNICO priporočam vsem bratom Slovencem **JOHN HORVAT** 610 Centre Ave., Chicago, Ill. Slovenski in hrvatski časniki na razpolago.

John Krika, slovenski BRIVEC v Chicagu, Ill. 570 So. Centre Ave.

Fino Opremljena Gostilna z najboljšimi pijačami kaker z Atlas in Pilzen pivom, vinom in raznovrstnimi likerji, dalje s smodkami in prostim "lunchom". Zastopstvo najboljših parobrodskih črt; prodaja parobrodskih listkov in pošiljanje denarja v staro domovino. Postrežba točna in solidna.

Mohor Mladič Novi prostor: 572 Blue Island Ave. vogel Boomis St. Telefon Canal 3214 Chicago, Ill.

JUNGLE

Angleški pisatelj Upton Sinclair Z avtorjevim dovoljenjem prevaja Ivan Kaker.

(Copyright, 1903, 1906, by Upton Sinclair.)

(Nadaljevanje.)

"Vi se gotovo motite," mu odvrne Irka. "Tukaj se ni nikdo stanoval, to je nova hiša. Reklo se nam je..."

"Kaj ste storili z mojo družino?" zakriči Jurgis ves iz sebe. Ženi se je v glavi nekaj zasvetilo; morda sama ni prav verovala besedam agentovim.

"Ne vem, kje bi bila Vaša družina. To hišo sem kupila pred tremi dnevi, in nikogar ni bilo v nji; reklo se mi je, da je popolnoma nova. Ali v resnici resno trdite, da ste jo kdaj imeli v najemu?"

"V najemu?" vzdihne Jurgis globoko. "Kupil sem jo! Plačal sem jo! Hiša je moja last! In Vi — moj Bog! Ali mi ne morete povedati, kje je ostala moja družina?"

Slednjic se ji je vendar posrečilo prepričati ga, da ona o vsem tem nič ni vedela. Jurgis je bil v glavi tako zmešan, da ni bil v stanu premotriti položaja. Bilo mu je, kakor da je njegova družina naenkrat zginila brez sledu iz življenja, — kakor da bi doslej živel le v sanjah, da ima družino, — v resnici pa da je nikdar ni imel. Nahajal se je v nekaki omotici, — a nenadoma se spomni na staro mater Majauskiene, ki je stanovala en blok naprej. Tam bo zvedel kaj gotovega! Obrne se in oddirja.

Stara mati Majauskiene je prišla sama na vrata. Zakričala je, zapazivša tresočega se in zmedenega Jurgisa. Da, da, more mu povedati vse. Družina se je preselila drugam; plačati niso mogli obresti, in napodili so jih ven v sneg, in hišo je dal agent na novo prebarvati in čez osem dni jo je spet prodal. Ne, ni slišala, kako jim gre, toda lahko mu je povedala, da so se zopet preselili k Anieli Jukniene, tam, kjer so stanovali najprej, ko so prišli v Ameriko. Ali bi ne hotel stopiti Jurgis v sobo in si nekoliko odpočiti? Bilo je res prehudo, — da, ko bi ga le v ječo ne bili vtaknili!...

In tako se je Jurgis obrnil in opotekaje odšel. Ni prišel daleč, — takoj za vogalom so ga zapustile moči; vsedel se je na prag bližnje gostilne, pokril obraz z rokama, in telo mu je drgetalo, kakor bilka na vodi, vsled pridušenega ihtenja in zadržanih solz.

Njih dom! Njih dom! Zgubili so ga! Bolest, obup in besnost ga obvladajo. — kaj pomenjajo tudi najmukepolnejša domnevanja o vseni mogočem v primeri s to bridko, uničujočo resnico, — v primeri s pogledom na tuje ljudi, ki se sedaj šopirijo v njegovi hiši in ga pogledujejo s sovražnimi pogledi! To je strašno, — nemogoče, — to ne sme biti, — saj ne more biti res! Pomislite, — kaj vse je v tej hiši pretrpel, — kake muke so pretrpeli vsi radi te hiše, — kako ceno plačali za njo!

Vse dolge muke je pretrpel še enkrat. Vse žrtve, ki so jih imeli skraja, onih tri sto dolarjev, ki so jih skupaj spravili z največjo težavo, vse kar so imeli na svetu, vse, kar je ležalo med njim in med kruto smrtjo za lakoto! In potem tisti trud in vbadanje, mesec za mesecem, da so zbrali dvanajst dolarjev, in obresti, in od časa do časa davki, in vsi drugi stroški, popravila, in kdove kaj še vse! Ali si niso z vsemi močmi prizadevali, da bi plačali hišo? Plačevali so za njo s svojimi znojem in svojo krvjo, — da, še več, s svojo srčno krvjo! Ded Antanas je storil smrt v boju za denarnim zaslužkom, — bil bi še danes pri moči in življenju, ako bi ne bil prisiljen delati v Durhamovih temnih kletah, da prisluži svoj delež. In Ona je dala svoje zdravje in svojo moč, — bila je strta in uničena na duši in telesu, in vse to radi denarja, — in tudi on sam je bil še pred tremi leti krepak, močan hrust, da bi se sel bosti tudi z bivolo, — a sedaj stoji tukaj tresoč se, raztrupan, upognjen in jokajoč, kakor histeričen otrok. O, zgubili so vse v tem boju, — tvegali so vse, — a podlegli so, podlegli! Vse, kar so že plačali, je zgubljeno, vsak cent je vržen proč! In tudi ob hišo so, — prišli so zopet tja, kjer so začeli, pognani so v mrzlo zimo, da zmrznejo in lakote poginejo!

Jurgis je sedaj zvedel vso golo, kruto resnico, — videl se je samega sebe skozi vso dolgo vrsto usodnih dogodiljajev kot žrtev krvoločnih volkov in požrešnih hijen, ki so mu trgali drobce in ga pogoltnili, kot žrtev peklenskih satanov, ki so ga trpinčili in mučili in ga pri tem še porogljivo sramotili in zasmehovali. O bože! kako grozno je vse to, kako strašno, kako ostudno in satansko hudobno! On in njegovi, slabotne ženske in otroci, ki so se trudili in vbadali, samo da bi mogli skromno živeti, nevedni, brez opore in zapuščeni, nepoznani, kakor so bili, — na drugi strani pa prekanjeni sovražniki, ki so na nje prežali, ki so plazili za njimi in hlepeli po njih krvi! Tista prva lažnjiva okrožnica radi prodaje hiš, oni sladkoustni, uljudni agent! In vse pasti: posebna plačila, obresti in vse druge datjave, ki jih niso bili v stanu plačati in ki bi jih tudi nikdar plačati ne skušali! In potem vse one zvijače njih gospodarjev, klavničarjev, teh trinogov, ki so jim ukazovali, — zatvoritev oddelkov, pomanjkanje dela, neredni delavni čas in trpljenjapolno delo čez uro, znižanje plač, podraženje hranil in drugih življenjskih potrebščin! Neusmiljenost obdajajoče narave, vročina in mraz, dež in sneg, trdosrčnost mesta in dežele, kjer živijo, okrutnost postav in šeg, ki jih ne razumejo! Vse, vse je skupaj učinkovalo in delovalo po želji in volji vladajoče družbe, one družbe, ki si jih je izbrala za žrtev in čakala le ugodne prilike. In zdaj je prišel s to zadnjo gnjusno krivico čas, vrgli so jih na cesto z otroci in vsem, in vzeli so jim hišo ter jo zopet prodali! In niso si mogli pomagati, zvezani so na rokah in nogah, — postava je proti njim, ves ustroj obstoječe družbe je na razpolago njihovim okrutnim zatiralcem! Če bi Jurgis le roko proti njim dvignil, vtaknili bi ga spet brez usmiljenja v ono kletko za divje zveri, iz katere se je ravnokar vrnil!

Če bi zdaj vstal in odšel, pomenjalo bi to toliko, kakor da bi zatajil sam sebe in se smatral premaganim, hišo pa prepustil tujcem; in Jurgis bi se gotovo še ure in ure tresel v dežju, predno bi se za to odločil, ako bi ga ne bila predramila misel na svoje. Mogoče, da ga čakajo še hujše novice, — in tako je vstal in se odpravil na pot, tavajoč upehan in napol omamljen naprej.

Do Anieline hiše, stoječe zadaj za klavnice, je bilo hoda dobri dve milj. Pot se Jurgisu še nikdar zdela tako dolga, in ko je dobro znano, zamazano sivo bajto ugledal, začelo mu je utripati sree hitreje in močneje. Stekel je po stopnicah navzgor in začel trkati na vrata.

(Dalje prih.)

M. A. Weisskopf, M. D. Izkusjen zdravnik. Uraduje od 8—11 predpoldne in od 6—9 zvečer. 885 So. Ashland Ave. Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

PREMOG, DRVA in KOKS PRODAJA **ALBERT DENMARK** Pisarna na voglu Center Ave., in 18. ulica. Prodaja konj i konjskih oprav. Telefon Canal 2348 **594 S. CENTRE AVE. CHICAGO, ILL.**

POZORI! SLOVENCII! POZORI! SALOON s modernim kegijiščem Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno. Postrežba točna in izborna. Vsem Slovencem in drugim Slovonom se toplo priporoča **MARTIN POTOKAR,** 564 SO. CENTER AVE., CHICAGO

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D. Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik. Izdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdavila, 647 in 649 Blue Island Ave., Chicago. Za dne ure: Od 1 do 3 popol. Od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago živeči bolniki naj pišejo slovenski.

MIRKO VADJINA, 392 W. 18th St. SLOVENSKO HRVATSKI BRIVEC. Na razpolago so kopelji.

ALOIS VANA — izdelovatelj — sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač. 82-84 Fisk St. Tel. Canal 1405

Priporočljivo! **Miners Bitters** TRIGLAV CHEMICAL WORKS 1648 W. 22nd St. Dobiti je v vaši gostilni.

DR. F. J. PATERA Ordinnuje: na severozah. voglu **ASHLAND IN MILWAUKEE AVE.** od 12. do 3. ure popol.; od 7. do 8. ure zvečer v ponedeljkih, torkih, četrkih in petkih. Telefon Canal 180.

M. BOLTE, IZURJEN ČEVILJAR Popravlja stare čevlje, sprejema naročila na nove, ter izvršuje to hitro, lično, trpežno in po ceni Priporočam se vsem Slovencem. 572 S. Centre Av., Chicago, Ill.

Vac. Tourek, izdelovalec finih Havana cigar. Prodaja cigare na skatljce. Naročila se izvršujejo točno. 1210 So. Albany Av., Chicago, Ill.

Aka hočeš dobro naravno vino oglasi se pri **JOS. BERNARD** 620 Blue Island Avenue Telefon Canal 842 Pri njemu dobiš najboljša kava in importirana vina.

I. STRAUER URAR 536 W. 18th St., Chicago. Ima vedjo zalogo ur, verig, nov in drugih dragotin. Izvršuje vsakovrstna popravila v tej strojno zelo nizki ceni. Obiščite ga!

Frank Kvasnic Trgovina z železno, razno in pohištvo. Popravlja poh. 643-645 W. 18th St. Chicago, Ill.

Najbolje in neje obuvati pri **John Košič** 631 Blue Island CHICAGO Sprejema, 100 — 4 Sprejema

NOVA SLOVENSKA GOSTILNA pri FRANC CECI Rojakom v Chicagu naznanjam sem zopet odprl svoj novi lokal, katerem točim vedno sveže pivo, vino itd. Dobre smotke za vsako priložnost. Imam tudi prostorno dvorano selice, svatbe, zabavne večere, poročam se v obliki obisk. Spoštovanjem **FRANC CECI** 568 So. Centre Ave.

Halo, Johnny Kje si pa bil včeraj? Saj vedno kjer je največ zabave. Ali ne da je največ zabave v GOSTILNI **John Košič** 590 So. Centre Ave., Chicago

Jože Sabath advokat in pravni zastopnik v skih in civilnih zadevah. Pišite slovenski! 1629-1638 Unity Building 79 Dearborn St., Chicago Res. 5155 Prairie Ave. Phone Drexel 7271.

Leopold Sal ODVETNIK v kazenskih in civilnih zadevah. Auto Phone 6065. Office Phone Main 3065 Residence Phone Irving 1234 **URAD: 27 METROPOLITAN** Severozap. ogel Randolph in La Salle ulice Stanovanje: 1217 Sheridan St.

Pristno domače Belo vino ..... 60c Rdeče vino ..... 50c Rdeče staro vino ..... 55c Rmenno vino ..... 50c Posoda prosta. Te cene veljajo jemalcem od 50 galonov naprej. Čena pa niso tudi manjša. Vino pošiljam proti predplačilu C. O. D. po vsi Ameriki. Priporočam se rojakom tudi svoje lepo urejeme gostilne in pijačami in z vedno pripravljeno stim prigrižkom. Za dobro in točno postrežbo tudi za pristnost vina jamčim. **JOSIP ZALOKA** 899 Edison Road N. E., Chicago